

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөө 2 көп

СЭКП-ниң XXIV съездинге үткүштүр

Тоску беш чылдың баштайгы чылында

Тыва АССР-ниң үлетпур, тудуг, транспорт, коммунал
болгаш амыдырал хандырылга, садыг база ниитиниң
чөмненилгезиниң ажылдакчыларының 1971 чылда

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ

Тыва АССР-ниң үлетпур бугурулгелериниң ажылдакчы-
лары бугурулгениң ниити хемчээлиниң болгаш продукция-
ның чугула хевирлерин бугуруу талазы-биле беш чыл пла-
нын хуусаа бетинде, 1970 чылдың ноябрь 20-де күсеткен.
Үлетпур бугурулгениң хемчээли беш чыл дургузунда 47,7
хуу өскөн. Хөмүр-даш тымыжы 56 хуу, даг-дугу 2,8 катап,
электроэнергия 64, чаалаң сүт продукциясы 38, эт 34 хуу
өскөн. 1970 чылда үлетпур продукцияны сайгарарының
планын 106, күш-ажылдың бугурулгезиниң—107 хуу күсет-
кен.

«Тыва кобальт» комбинатты, Держин-Хаяның монгун-суу-
нуң бугурулгезин, Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезин, Ак-
Довурак—Абаза аразының электри шугумун, 4100 баш мал
кыраа кырааларын, 600 тонна ногаа шыгаар черин, 2160
өөреникти олуттуг ниити өөреникче школаларын, ниити
шөлү 61 муң дөбөчүн метр ажыг шөлдүг туртала бажың-
нарып болгаш өске-даа объектилерин ачыгала киирген.

Чүк саарылгазының, пассажирлер сөөртүлгезиниң, ачы-
дуза чедирериниң, үрүмкестен садар бараан саарылгазының,
садыгың болгаш ниитиниң чөмненилгезиниң планнарын кү-
сеткен.

Оң-биле кады чамдык бугурулгелерде болгаш тудулар-
да мурунчы техниканы болгаш технологияны, күш-ажылды
эртмеге үндешеп организацияларын оожук көстөрдүп, бугу-
рулгелер куралдарының ажыгалар талазы-биле ажылда
коммак чоруду турар, оң түнделерде күш-ажылдың бугу-
рулгезиниң өсүздүгүн темпизин чамас болуп турар.
Партия, профсоюз, комсомол организацияларының болгаш
ажыл-агыйларының чамдык удуруткучулары кол сорулгазы
ниитиле бугурулгениң ажылдары бектерин болуп, бугурул-
гени эргелеш-башпарар системаны чаартырычы, ажил-агый
реформазының принциптерин амыдыралга тайгалаш төв
ботандырычы ажылчы чоннар коллективтерин четтес ут-
ландырыш турар.

Үлетпур болгаш транспорт бугурулгелериниң, тудуг ор-
ганизацияларының, коммунал болгаш чоннуң амыдырал хан-
дырылганың, садыгың база ниитиниң чөмненилгезиниң
ажылдары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш
албан-халкылары СЭКП-ниң XXIV съездинге алдар бол-
дурган социалисттик чарыкты камгаргылаан, 1971 чылда
ДАРААЗЫНДА ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ АП ТУР:

• Үлетпур талазы-биле

Продукция бугурулгениң болгаш сайгарарының чыл пла-
нын декабрь 27-де күсөдүр, 1500 муң рубльдиң продукция-
ны пайдан ажыг бугуруу болгаш сайгарар, оң түнделде
хөмүр-даш 50 муң тонна, электроэнергия 2,6 миллион кило-
ватт-шак, даг-дугу 4 муң тонна болуп.

Күш-ажылдың бугурулгезиниң планга удур 2 хуу болгаш
эрткен чылга удур 8 хуу бедидер.

Продукция бугуруу болгаш сайгарар талазы-биле бирги
кварталдың планын съездиниң ажылдары хуңдуе күсөдүр.
Пайдан ажыг 250 муң рубльдиң продукцияны бээр,
оң түнделде даг-дугу 200 тонна, диалг материалдары 800
кубометр, мебель 1000 рубльдиң, хөмүр-даш 11000 тонна,
электроэнергия 500 муң киловатт-шак болуп. Барааның
бугурулгезин бот-үнезин планга удур 1 хуу чингедер.
1971 чылда 350 муң киловатт-шак электроэнергияны, 560
тонна олар чүдүк камнап алар болгаш 500 муң рубльдиң
орунгалык планын ажыг алар. Чогадыкчы савадарының
планингиң тургаш, чылда 500 муң рубльдиң камналызын
чедип алыр.

КЭО-нуң 10 планын шынгадып алыр, бугурулгелерге чаа
мергежилдиң 800 ажылчыны белекээр, 900 кижиниң ква-
лификациязын бедидер. Кымылдарын оң чаа хевирин шын-
гадыр.

Ак-Талдың хөмүр-даштыг участогун шынгадып хуусаа
бетинде, ноябрь 7-де доозар болгаш оң курлавырын бады-
лаар материалдарын киирген.

• Тудуг талазы-биле

Тудуг-монтаж ажылдарының чыл планын декабрь 30-де
күсөдүр. Кымыла болгаш Тоора-Хем суурга 123 олуттуг
школаларын, 600 сурулгу өөренип профтехучилищени, Кы-
зылг аймакка комбинаттын болгаш политехникумун, 7500
дой база 1500 ирек кирер кажалаларын, Ак-Довурак—Ча-
даа аразының 220 киловольт электри шугумун чогуур
подстанциялары-биле ачыгала киирерин хандылар. Көдээ-
ге пайдан ажыг 1000 кв 8 подстанцияны, кара шыгыгым
2 км орутку кылыр болгаш 1100 дөбөчүн метр шөлдүг
туртала бажыңнарын ачыгала киирген, 160 бажының
электржилдер. Тудугта күш-ажылдың бугурулгезиниң планга
удур 1 хуу бедидер.

Тудуг-монтаж ажылдарының бот-үнезин планга удур 0,1
хуу чингедер, 200 муң кезек тууруну, 190 тонна цемент-
ни, 600 кубометр диалг материалдарын камнап алыр.

ЛЕКЦИЯНЫ—КОЛХОЗТАРГА

ФРУНЗЕ. «Ленинчи курс-би-
те съездинде съезде чедире
деп атыг теоретиктиг конфе-
ренция Москва районун Бет-
оводскоо суурунга болуп эр-
ген. Азия илеткелдерин Кыр-
гыз ССР-ниң Эртменер ака-
демияның президентиңиниң
оралакчы академик В. Па-
вловский, Кыргызстан
Университетиниң академиги
корреспондент кезигүү А. Зима
алар кылган.

СЭКП-ниң XXIV съездинге
турускааткан конференция-
лар, лекциялар, бекселдер бол-
гаш кезекээр Талас тына-
зынга, Топ Тянь-Шаньга бол-
гаш Кыргызстан өске-даа ра-
йоннарыга болгулаан. Оларга
Кыргызияның эртмендерни
база кииришкелден. Бо
ажылды республикалың «Эр-
теме» пияталелин организациялап
чоруткан.

ЧАА ОРУКТАР

Бо чылда Россия Федера-
циязыга чазалыг оруткун
ниити хемчээли он муң кило-
метрге өскөн. Оларын тудуу
чазын эгелээр. Амдыкында ол

оруктары кылар черлерде
беткел ажык чоруп турар.
Заяаны, даш дөң чергелгек
рект чүддерин сөөртүп эге-
лээр.

• Транспорт, харылзаа талазы-биле

Чүк сөөртүлгезиниң чыл планын декабрь 29-да күсөдүр
болгаш пайдан ажыг 26 муң тонна чүкүтү, 200 муң пасса-
жирлер сөөртүр, дагылалтыганын бир автогоннага ажылдап
кымылгыны 8 хуу бедидер, күш-ажылдың бугурулгезиниң
планга удур 6 хуу бедидер. 450 муң литр кыраа чүдүдү,
500 комплект дугуйларын камнап алыр.

Агаар транспорту-биле пассажир сөөртүлгезиниң чыл пла-
нын 101 хуу күсөдүр болгаш 22 муң рубльдиң орулгазын
пайдан ажыг алыр. Хем транспорту-биле чүк сөөртүлгезиниң
планын октябрь 1-де күсөдүр, пайдан ажыг 3 муң тонна
чүкүтү сөөртүп, чүк сөөртүлгезиниң бот-үнезин планга
удур 2 хуу чингедер.

Харылзаа эргелешинде бугурулгелерин орулга алырының
планын 0,5 хуу, күш-ажылдың бугурулгезиниң 2 хуу өс-
түр, продукцияның бот-үнезин планнамында 1 хуу чам-
адыр. Бай-Хаак—Самагалдай, Кызыл—Чадаа аразында
хой каналдыг телефон харылзааның планда көрдүмүш
шугумдарын немей ачыгала киирген. Ийи черге харылзаа
салбыларын немей ачыгала киирген.

Транспорт болгаш харылзаа бугурулгелеринге 180-деп
эвэст эвес чарыкты савадарын шынгадыр. 1200 чолла-
чымы болгаш септенчиге белекээр, 600 кижиниң мергежи-
лин бедидер.

• Коммунал ажыл-агый, чоннуң

амыдырал хандырылганың
талазы-биле

Коммунал ажыл-агыйның талазы-биле чыл планын де-
кабрь 25-те күсөдүр. Чуртала бажыңнары, котельнялар-
ны болгаш коммунал бугурулгелерин сентябрь 1-де чедир
кыдына белекээр.

Чоннуң амыдырал хандырылганың чыл планын декабрь
26-га, бирги кварталдың СЭКП-ниң XXIV съездиниң
ажылдары хуңуе чедир күсөдүр. Күш-ажылдың бугу-
рулгезиниң планга удур 1,5 хуу бедидер, ачы-дуза чедирериниң
10 тонна хевирин немей шынгадып алыр.

• Садыг болгаш ниитиниң

чөмненилгезиниң талазы-биле

Үрүмкестен садар бараан саарылгазының чыл планын
декабрь 26-да күсөдүр болгаш пайдан ажыг 2,2 млн.
рубльдиң бараанын чога немей садар.

145 муң рубльдиң орулгазын пайдан ажыг алыр, саа-
рылга чарыгалын 90 муң рубльге эвэсчедер.
Белекел саарылгазының чыл планын декабрь 25-ке чедир
күсөдүр, 600 муң рубльдиң алгы-кеш, олуң болгаш көдө
ажыл-агый продуктуларын немей белекээр.

Өөренилгениң бүтү хевирлерин биле массалыг профессионага
700 кижини белекээр, 100 кижиниң мергежиле бедидер.
Тыва АССР-ниң үлетпур чоннуң, тудуунуң, транспортунуң,
харылзааның, коммунал болгаш амыдырал хандырылга-
зының, садыгың, ниитиниң чөмненилгезиниң ажылдакчы-
лары социалисттик хүлээлгелерин ап тура, 1971 чылда күрүнө
планынын хуусаа бетинде күсөдүр, партияның XXIV
съездиниң төлөптуг үткүрү дөң бүтү күжүг, билгил мерге-
жиле болгаш дуржулгазын мөөнээр дөңүн СЭКП ТК-га,
Совет чазакка бугурулгезин тур.

Үлетпурнуң, тудуунуң, транспортунуң, харылзааның, ком-
мунал болгаш амыдырал хандырылганың, садыгың, ни-
итиниң чөмненилгезиниң мурунчыларының болгаш чары-
кчыларының партия-ажыл-агый активиниң киреңкелер-
ни СЭКП-ниң XXIV съездиниң күш-ажылчы чаа-чаа
чедирериниң биле алдаржыдырычы, 1971 чылдын
апрель 17-де коммунисттик суботникке идеякелгил кирең-
кирше республиканың бүтү ажылчы чоннарын кийгирген.

Социалисттик хүлээлгелерини үлетпурнуң, тудуунуң,
транспортунуң, харылзааның, садыгың бол-
гаш ниитиниң чөмненилгезиниң, коммунал ажил-
агыйның база амыдырал хандырылганың ил-
лентивтеринге, 1971 чылдың январь 30-де пла-
тия ажил-агый активиниң республика хурааныга
хүлээп алган.

Бо чылда РСФСР-ге дыма
удуг хемчээлиг автомобиль
оруктары болгаш көвүртүлгелер
ажылгала киир деп респу-
бликаның Автоорук тудуунуң
министерствозу СЭКП-ниң
корреспондентиниң дыңат-
кан. 326 километр хемчээлиг
Ульяновск—Алатырь—Яд-
рия аразының оруу ажылга-
ла киир. Чаа орук Чуваш
АССР-ниң барыга талакы ра-
йоннары-биле харылзааны
ажыдыр. Ол орук Казань би-
де Горький аразының авто-
мобиль оруу-биле тутту бээр.
Повольжье Пошар-Ола—
Кокшайск хоорайлар аразы-
нын оруу база ачыгала кии-
рер.

Солуг Давыдың ориентирин-
де мыл болбаарлар чаз
комплекс Архангельск—Емек

аразының автоотрассаны-биле
тутуур. Оң узуну 200 кило-
метр кире. Киров облазының
ыракы районнары обла-
сты-биле болгаш демир-орук
шугуму-биле тудушкан эки
оруктары алаар. Киров—
Советск аразының оруу ажил-
гала киир.
Барымы Сибириниң нефти-
лиг районнарыга орук ту-
душкунуңуң темпизин бедидер.
Тюмень—Тобольск, Тюмень—
Омск, Томск—Болотное бол-
гаш өске-даа маршруттарга
оруктары ажилгала дузаар.
Көвүртү тудууларын 1971
чылда узуг ажилды доозар-
лар. Олар Якутияда, Амгу,
Байкирияда Ай, Брянскда,
Бесседа, Алтайда Лебедь, Орен-
бургта Кмак, Воронежте Бол-
лот хемчирин кезилдер көвү-
ртүлгелерин тудуп доозар.

Эртменге болгаш техникага шылгарааннар

ССРЭ-НИҢ КҮРҮНЕ ШАҢНАЛДАРЫНЫҢ ЛАУРЕАТТАРЫНГА ШАҢНАЛДАРНЫ ТЫВЫСКАНЫ

Эртменге бирги ажилдыкчыларын болгаш чаа техниканың
тургузуучуларының чогадыкчы ажилын бедик үнелээр.
1970 чылда ССРЭ-ниң Күрүнө шаңналдарының лауреатта-
рында дипломнары болгаш Хүндүлгелер демдектери Кремль-
диң Свердловск залында февраль 2-де тывыскаан.

Эртменге болгаш техниканың чарыкчыларына ССРЭ-
ниң Эртменер академиязының президентини М. В. Козлов
ият байырын чедирип, эртменге болгаш бистин чуртун
улус ажил-агыйның техниктиг депиллелерин оларның
чогадыкчы ажилын узуг үжүр-дузалык демдектээр.

Атомдуг энергияны И. В. Курчатова атыг институтунун
М. С. Иоффе баштаан бөлүк эртмендерин хуңдугу шаңнал-
дарын алгашаан, ол шаңналдар сорууша шөлдүг бедик
температурадагы плазманын туруп чок байдалын тодаргай
өөренип шынгадып болгаш ону доктаамал бажыкчылары-
нын аргазын тургусуналлар.

Совет археология эртменге узуг салышкыннын киирген,
А. В. Архангельский баштаан бөлүк авторларга дипломнары
болгаш Хүндүлгелер демдектери тывыскаан. Новогорск экспеди-
циязының ажилдары орус удуштуң төөгүзүңүң талазы-биле
бистин бажыкчылыгын улам калыбын аргазын берип, ор-
таакы чус чылдагы Русьтуң социал-экономикагы харылзаа-
ларын, политикагы тургузуу болгаш культуразына тода-
раткан.

Совет океанологтар—совет эртмендер А. С. Саркисян,
С. Г. Богуславский болгаш өскөдөө-да шаңналдарын алган.
Атлантика далайда хамы агымнары олар ажилык болгаш
шынгадып. Ол болза узун дурту 4 муң километр болгаш
калбаа 400 километр күчүлүг агым болуп турар. Агарының
дүргөш секундда бир метр күчүлүг хем-биле бир дөңөй,

ол агым экваторуң айы-биле шынчап чоруп турар.
Серпуховскиге делегейде аң улуг, протон спайротронун
тургускан Ю. М. Ало, В. Ф. Кузнецов болгаш өскөдөө-да
шаңналдарын тывыскаан. Эртмен-техниктиг, конструктор,
технологтук болгаш тудуг талазы-биле аң нарын комплек-
сти олар күсөткен. Чилжа, деңизге 20 муң тонна, узуг
электромашинти тургускан.

О. С. Бобкова баштаан эртмендер болгаш тускай ар-
темениг металлургия база шаңналдарын алган. Бедик шы-
нарлыг, дарабас, өске-даа бедик шынарларын калыбын
алырының аргазын эртмендер шынгадырып тыныш.
Биологиктиг башкарылгала хамарлыгы аң болбаары
райга чүдүлгөн чогааткан В. П. Попов-Ильяш болгаш
өске-даа конструкторлар ССРЭ-ниң күрүнө шаңналдарын
алган.

Совет геология аң чаа техника-биле чөмөшкөлдөгөн. Эр-
тменер М. К. Полонский, Л. А. Рабинский болгаш өскөдөө-
да сейсмологияны ажилдарын чаа аргаларын ажилдап
кылган дөң шынгадып. Оларын ол тышка аргала-
ры практика кырында ботталдыры алаан. Сибириниң
болгаш Якутияны аң берге районнарыга экономика тала-
зы-биле узуг ажилык берген.

Оларын ажилын бедик-биле үнелээр деп, ССРЭ-ниң
Күрүнө шаңналының лауреаттары партияга болгаш чазакка
чоруп четтерелерин илгерилээр.

Министерстволарын, төп албан черлериниң, эртмен тала-
зы-биле хой-ниитиниң төлөкчилери шаңналдарыга чү-
ректин хавызындан байырын чедиргенер.

(СЭТА).

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАР ДООЗУЛГАН

Февраль 2-де Кремльге
СЭКП ТК-ның Чингиз секре-
тары Л. И. Брежневтин,
СЭКП ТК-ның Политбюро ке-
жигүү, ССРЭ-ниң Дээди Со-
вединиң Президиумунун Дар-
галы Н. В. Подгорныйның,
СЭКП ТК-ның Политбюро ке-
жигүү, ССРЭ-ниң Министр-
лер Чөвүлелиниң Даргазы
А. Н. Косыгиниң болгаш
Премьер-министр, камгала
министр, Араб социалисттик
чаартылга партияның регио-
налдыг түр удуруткучының

кежигүү армия генералы
Хафез Асад баштаан Сирия
Араб Республикасының партия-
чааа делегациязының ара-
зында чугаалажышкыннар
доозулан.

Чугаалажышкыннар ва-
йыралды болгаш аң сепкил-
дик байдалыга эрткен. Чу-
гаалажышкыннарның түң-
нелдериниң талазы-биле ка-
ды кылган динвалдыг пар-
лаң үндүрерин шынгадыптан-
ген.

(СЭТА).

Л. И. БРЕЖНЕВ Х. АСАДТЫ ХҮЛЭЭП АЛГАН

Февраль 2-де СЭКП ТК-ның
Чингиз секретары Л. И.
Брежнев Сирия Араб Респу-
бликаның партия-чааа деле-
гациязын баштап чоругу
Премьер-министр, камгала
министр, Араб социалисттик
чаартылга партияның регио-
налдыг түр удуруткучының
кежигүү армия генералы
Х. Асадты хүлээп алган.

Л. И. Брежневтин болгаш
Х. Асадтын аразында болгаш
беседата делегей байдалының
чамдык айтырылганын, а ол
ылкыш СЭКП-ниң болгаш
Араб социалисттик чаартылга
партияның аразында харыл-
зааларга хамарлыгы айт-
ылганын чугаалашкан.

Беседата чыгыг, чуректин та-
ны байдалыга эрткен.

АПРЕЛЬ 17-ДЕ—КОММУНИСТИГ СУББОТНИК

Бо чылдың апрель 17-ни
коммунисттик субботник хуңу
кылдыр паралаа москвалык-
ларын патриотуң эсептешки-
ниң Тываның ажилык тоона-
ры эки-биле бедидер. Ол хуңу
чүдү кыдырын ажил-иптештер
хуңузын турар.

КАА-ХЕМ хөмүр-даш разрез-
иниң коллективни съездеге
төлөптуг ужуражык дөң ал-
ган социалисттик хүлээлгелер
күдүрүг талазы-биле көскү
чедирериниң январь айда
чедип алган. Беш муң тонна

ажыг хөмүр-дашты бердинген
оңалгалды ажыг кескен.
Даткылар коммунисттик суб-
ботник хуңуңуң чүдү кыды-
рын тудурун чугаалашкан.
Апрель 17-де 600 тонна хо-
мүр-дашты кескен, хөмүр-
чиреке чүдүрүп чорудар.
6000 рубльдиң ниити продук-
цияны, 4400 рубльдиң ба-
рааның продукцияны бугу-
рун көрдүргөн. Ол мынкан
коллективниң кежигүүнери
демир кескилдерин чыыр,
суур чаатайжыдылганын,

мын тарымынга болгаш өскө-
дөө-да ажыктыг ажилдарын
кылдыр. Ол хуңу ажилдаан ак-
шаны чаа беш чылдың фонду-
зунче шынгадыр даткылар
иптештирген.

РЕСПУБЛИКА найсаалы-
ның мурунчы бугурулгелер-
иниң бирөөн туулубу завод-
нуң ажил-иптештери партия-
ның съездинге алдар бол-
дурган социалисттик хүлээл-
гелер эрестиг күсөдүр, ан-
варда продукция сайгары-

мын планын күсөткен. Завод
коллективни көндөйгү чылда
чедирериниң улам бажы-
лап, ажилдың темпизин кам-
наптай турар.

Туулубу заводунуң ажилчы-
лары москвалыкларын эсе-
пешкини чүдүдүрүп, ону
дөңкөй, коммунисттик суббо-
тик хуңу—апрель 17-де чү-
дү кыдырын тодораткан.
Олар 40 муң туулубу суу-
дан уштур, 45 муң хире туу-
лубу хөмүр, өртөдиринге
белекээр.

Кызыл хоорайның төп ха-
рылаа бедириниң ажил-ип-
тештери съезд мурунуң чары-
гына киреңки-биле алган
хүлээлгелерин чедирериниң
күсөдүр турарлар. Бугурул-
гедө автоматтыг телефон стан-
циязының электромеханиги
Валентина Полежаева чары-
кты мурунуң оодурунда бар-
ган. Ол аппараттар септарын
шалкыны кылды, хуңу
улугу 145—150 хуу ажыг
күсөдүр турар. Эп Полежае-
ва бо харылзаа төвүнде 25 чыл
чедир ажилдаан. Коммуни-
сттик күш-ажылдың шалкы-
ны.

О. ОХЕМЧИКТИН
фотоу.

МУРНАКЧЫЛАРГА НЫЗЫЛ ТУНТАР

СЭКП Тожу райкому
болгаш райкуускому юби-
лейлиг чылдың дөрткү
кварталынын түңнелин
үндүрген.

Районун хөргөкчилер
ниитилели, Смыст-
Хемде курунениң аң-
ныр-тывыш ажил-агый
чери эрткен чылы күш-
ажылчы эки көргүзүлгелер-
ниң чедип ап, планын
оңалгаларын ажыг күү-
сеткеш, социалисттик ча-
рыштын тилекчин бол-
ган. Оларга партия рай-
комунун болгаш райкуүс-
комунуң шилчин Кызыл
туктары тывыскаан.

Районун мурунчы
коллективтери бо хүннерде
партиянын ээлчеглиг
съездинге алдар бол-
дурган социалисттик хү-
лээлгелерин хуусаа бе-
тинде күсөдүр дөң чары-
кты калбарткан ажил-
дап турар.

Г. САНЧИЯ.

„МАЛ

